

Notitie

Opdrachtgever: P. Blik, gemeente Schiedam
Auteur: ir. G. Bakker
Betreft: Quick scan Abtswoude gemeente Schiedam
Projectnummer: 0990
Datum: 29 juli 2013
Status: DEFINITIEF

BSR
Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

In het kader van een bestemmingsplanwijziging is Bureau Stadsnatuur gevraagd om een ecologisch vooronderzoek te doen naar het Abtswoude-gebied te Schiedam (Figuur 1). Dit onderzoek, een zogenaamde quick scan, moet duidelijk maken welke ecologische waarden het gebied in potentie heeft en hoe zich dat verhoudt tot de vigerende natuurwetgeving (voor details hierover: zie Bijlage).

Figuur 1. Het projectgebied Abtswoude (rood omlijnd).

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied Abtswoude betreft het 'buitengebied' aan de noordkant van de gemeente Schiedam. Het bestaat hoofdzakelijk uit weilanden doorsneden door talrijke sloten (Figuur 2). Bebouwing is relatief spaarzaam aanwezig en bestaat vooral uit boerderijen en bijbehorende bebouwing in de vorm van schuren, loodsen, stallen en dergelijke. Het gehucht Kerkbuurt valt eveneens binnen het plangebied. Aan de zuidoostkant van het plangebied ligt het jonge recreatiegebied Poldervaart (deels buiten de gemeente), dat bestaat uit aangeplante bosstroken, ruigte en moeras. Langs de Harreweg bevinden zich enkele brede poldersloten afgewisseld door bosjes en rietstroken, waaronder het recent aangelegde natuur- en recreatiegebied Vockestaert. Ten noorden van de wijk Kerkbuurt ligt een al wat ouder aangeplant recreatiebos. Ook aan de westkant van het plangebied, tegen het zandlichaam van de toekomstige rijksweg A4 en ten zuiden van de Woudweg, ligt een aangeplant recreatiebos op een voormalig baggerdepot. Het meest markante water in het gebied is de Zweth, een brede wetting die deels de noordelijke begrenzing van het plangebied vormt. De oostzijde van het plangebied wordt voor het grootste deel begrensd door de spoorlijn Delft-Schiedam.

Figuur 2. Het projectgebied Abtswoude (rood omlijnd). Groengebieden domineren en bebouwing is beperkt aanwezig.

Methodiek

Bronnenonderzoek

In en rond het plangebied is door derden relatief veel informatie verzameld over het voorkomen van flora en fauna, waaronder ook soorten die een zwaardere wettelijke bescherming genieten. De auteur heeft het plangebied in het (recente) verleden regelmatig bezocht, waaronder in het kader van een vleermuisinventarisatie in opdracht van de gemeente Schiedam (Bakker *et al.* 2013). Daarmee bestond reeds een goed beeld van de landschappelijke kwaliteit en de daarin aanwezige habitats voor soorten. In de

literatuurlijst zijn alle geraadpleegde bronnen opgenomen. Hiernaar zal, waar relevant, worden gerefereerd in de de paragraaf Resultaten. In de resultaten worden alleen soorten besproken waarvoor geen vrijstelling geldt, dus soorten vermeld in AMvB Bijlagen tabel 2 en tabel 3 (hierna respectievelijk: 'FFwet-tabel 2' of 'FFwet-tabel 3') of Habitatrichtlijn. Soorten van AMvB tabel 1 worden op een enkele uitzondering na niet besproken. Hetzelfde geldt voor soorten geplaatst in een Rode Lijst, tenzij deze een strikte bescherming genieten.

Resultaten

Flora

In het plangebied zijn op plaatsen met open grasland potenties voor Brede orchis *Dactylorhiza majalis majalis* (FFwet tabel 2) en Rietorchis *Dactylorhiza majalis praetermissa* (FFwet-tabel 2) aanwezig, vooral langs oevers van watergangen en in vochtige delen van wegbermen. Van het zandlichaam voor de toekomstige rijksweg A4 is een populatie van enkele honderden planten bekend (waarvan een deel is verplant vanwege de werkzaamheden met betrekking tot de nieuwe snelweg). Ook het voorkomen van Bijenorchis *Ophrys apifera* (FFwet tabel 2) is mogelijk in schrale overhoekjes en bermen.

Op erven van boerderijen en op andere plaatsen met verharding zijn op vochtige plaatsen, zoals bij een lekkende regenpijp of waterput, Tongvaren *Asplenium scolopendrium*, Steenbreekvaren *Asplenium trichomanes* en Gele helmblom *Pseudofumaria lutea* te verwachten (alle FFwet-tabel 2).

Overige beschermde plantensoorten (FFwet-tabel 2 of tabel 3) zijn op grond van hun ecologie en de in het gebied aanwezige habitats vrijwel uitgesloten.

Weekdieren

In het plangebied zijn veel mogelijkheden voor het vóórkomen van Platte schijffhoren *Anisus vorticulus* (Habitatrichtlijn Bijlage II & IV) in watergangen. Overige beschermde landslakken of waterslakken worden gelet op de aanwezige habitats niet verwacht.

Insecten & overige arthropoden

Er zijn geen beschermde insecten te verwachten in het plangebied.

Vissen

Van Kleine modderkruiper *Cobitis taenia* (FFwet-tabel 2) en Bittervoorn *Rhodeus amarus* (FFwet-tabel 3) zijn in het gehele plangebied populaties in watergangen te verwachten. Op enkele plaatsen met stortsteen op de waterbodem, met name in de Poldervaart, is kans op aanwezigheid van Rivierdonderpad *Cottus perifretum* (FFwet-tabel 2). Er is een incidentele vangst bekend van Grote modderkruiper *Misgurnus fossilis* (FFwet-tabel 3) uit een slootje in Kerkbuurt. Van deze soort wordt, gelet op het ontbreken van structureel geschikt habitat, geen vaste populatie in het gebied verwacht.

Overige beschermde vissoorten (FFwet-tabel 2 of tabel 3) zijn op grond van hun ecologie en de in het gebied aanwezige habitats vrijwel uitgesloten.

Amfibieën & reptielen

Er zijn op grond van de bekende verspreiding en ecologie van soorten geen beschermde amfibieën of reptielen te verwachten in het plangebied.

Vogels

Vogels die vermoedelijk met een ten minste een vaste rust- of verblijfplaats of een grotere populatie in het plangebied vertegenwoordigd zijn en waarvan de nesten jaarrond onder de reikwijdte van artikel 11 van de FFwet vallen, zijn Ooievaar *Ciconia ciconia*, Buizerd *Buteo buteo*, Sperwer *Accipiter nisus*, Havik *Accipiter*

gentilis, Boomvalk *Falco subbuteo*, Ransuil *Asio otus*, Kerkuil *Tyto alba*, Steenuil *Athene noctua*, Gierzwaluw *Apus apus* en Huismus *Passer domesticus*.

Van Ooievaar worden regelmatig waarnemingen gedaan in het plangebied, waaronder langs de Groeneweg, Vockestaert en recreatiegebied Poldervaart. De soort broedt in de regio vrijwel uitsluitend op speciaal voor de soort geplaatste nestpalen (hier en daar op een dak) en foerageert in de weilanden. De nestpalen genieten een jaarronde bescherming totdat ze niet meer worden gebruikt om te broeden.

Buizerds zijn als broedvogel te verwachten in alle bospercelen in het plangebied, alsmede in bomen in laanverband en in vrijstaande grote bomen in het weidegebied. Kansrijk in dit verband zijn Vockestaert, recreatiegebied Poldervaart en het bosje ten zuiden van de Woudweg (westkant plangebied). Deze drie bosgebieden voorzien ook in potentieel broedgebied voor Sperwer en Havik, welke overigens wel rustiger plekken prefereren, dat wil zeggen meer aaneengesloten bosvakken.

Boomvalken maken in tegenstelling tot voorgaande roofvogelsoorten gebruik van oude kraaiennesten en Buizerdnesten en zijn als broedvogel te verwachten op alle plaatsen waar hoge bomen (>10m) in laanverband staan, alsmede in de oudere bosvakken in het gebied. Er zijn uit het verleden broedgevallen van Boomvalk in het gebied bekend (pers. med. H. de Kruijf).

Van Ransuil is een recent broedgeval bekend uit het bosje op het voormalig baggerdepot aan de westzijde van het plangebied. Op 11 juli 2012 zijn hier roepende jongen opgenomen (eigen waarneming bSR, met geluidsopname in NDFF) en hier is ook een winterroestplaats van circa 20 exemplaren vastgesteld (pers. med. H. de Kruijf). Recreatiegebied Poldervaart en polderbosjes en erfbeplanting in Vockestaert bieden eveneens potentiële verblijfplaatsen aan deze soort.

Kerkuil is als broedvogel te verwachten in bebouwing in het buitengebied langs de Groeneweg, Harreweg en Woudweg in boerenschuren en specifiek op die plaatsen waar speciaal voor de soort een nestkast is geplaatst. Hetzelfde geldt voor wat betreft de mogelijke locaties voor Steenuil, maar daarvoor geldt dat ook bomen, in het bijzonder oude knotwilgen en knotelzen, dienst kunnen doen als nestplaats. Een dergelijke nestplaats is onder meer bekend van de Woudweg (pers. med. H. de Kruijf) ter hoogte van het voormalige baggerdepot. Naast ruimtes onder daken en 'natuurlijke' boomholten gebruiken Steenuilen ook speciaal voor de soort geplaatste nestkasten.

Gierzwaluw is te verwachten op plaatsen met bebouwing, in het bijzonder bakstenen woonhuizen voorzien van dakpannen bieden nestelgelegenheid. In het bijzonder plaatsen waar bebouwing geconcentreerd is zijn kansrijk voor deze soort, die graag in kolonieverband broedt.

Huismussen zijn op vrijwel alle bebouwde plaatsen langs Groeneweg, Harreweg en Woudweg als broedvogel te verwachten. Naast de beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen in de bebouwing (meestal onder dakpannen) geniet ook de functionele leefomgeving bescherming. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld Ligusterhagen die als dekking nabij de verblijfplaats worden gebruikt eveneens bescherming genieten, alsmede stallen waarin gefoerageerd wordt.

Zoogdieren

Vleermuizen waarvan het voorkomen is vastgesteld en een populatie wordt vermoed, zijn Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* (FFwet-tabel 3), Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* (FFwet-tabel 3) en Laatvlieger *Eptesicus serotinus* (Ffwet-tabel 3). Dit zijn soorten van (half)open cultuurlandschap en/of urbaan gebied. Soorten die aan bos gebonden zijn zoals de in Zuid-Holland residente Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*, Watervleermuis *Myotis daubentonii* en Gewone grootvleermuis *Plecotus auritus* hebben vermoedelijk geen populatie of belangrijke functionele leefomgeving in het gebied, gelet op het ontbreken van waarnemingen tijdens recent gebiedsdekkend onderzoek. Ook voor het voorkomen van een populatie van Meervleermuis *Myotis dasycneme* in het gebied zijn geen aanwijzingen.

De Waterspitsmuis *Neomys fodiens* (FFwet-tabel 3) vindt potentieel leefgebied op de oevers van watergangen op diverse plaatsen in het plangebied. Een eventueel aanwezige populatie zal vermoedelijk een lage

dichtheid kennen, zoals is gebleken uit braakballenonderzoek door de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland (pers. med. K. Mostert).

Populaties van overige streng beschermde grondgebonden zoogdieren worden niet verwacht in het plangebied, alhoewel sommige van deze soorten wel in de omgeving voorkomen.

Van Noordse woelmuis *Microtus oeconomus arenicola* (FFwet-tabel 3) is een populatie bekend uit de door Natuurmonumenten beheerde Vlaardingse Vlietlanden, op enkele kilometers afstand van het plangebied. Er zijn geen aanwijzingen dat deze populatie zich uitstrekt tot buiten de grenzen van dit gebied, waar de biotische en abiotische omstandigheden duidelijk verschillend zijn (o.a. hoger waterpeil, geen bemesting, vermoedelijk minder concurrentie met Veldmuis *M. arvalis* in geschikte milieus)

In mei 2013 is een Boommarter *Martes martes* (FFwet-tabel 3) fotografisch gedocumenteerd in de Broekpolder, niet ver van het plangebied. Vooralsnog gaat het hier om waarnemingen van één exemplaar. De Broekpolder is in theorie een geschikt leefgebied voor een populatie van deze soort. De bosopstanden in het plangebied Abtswoude zijn de komende tien jaar zeker nog te klein en te jong om te voorzien in functioneel leefgebied voor een populatie van Boommarter. Er zijn geen aanwijzingen voor het voorkomen van de verwante Steenmarter *Martes foina* (FFwet-tabel 2). Hoewel juist deze soort goed gedijt in cultuurland en aan een opmars bezig is vanuit het oosten van Nederland is in dit deel van Zuid-Holland nog geen populatie aanwezig.

Tot slot is het goed om rekening te houden met aanwezigheid van de Vos *Vulpes vulpes*, waarvan op verschillende plaatsen in het plangebied burchtcomplexen voorkomen (pers. med. H. de Kruijf). Hoewel deze soort in FFwet-tabel 1 staat, geldt voor locaties waar zich burchten bevinden wel de Zorgplicht, waardoor men verplicht is deze locaties waar mogelijk te ontzien in de voor deze dieren meest kwetsbare periode (de kraamtijd in het voorjaar).

Tabel 1. Overzicht van verwachte wettelijk beschermde soorten in plangebied Abtswoude, Schiedam. *(Ja=<5 jaar geleden aangetoond)

Soort	Status	Populatie*	Leefgebied	Kader bij RO
Brede orchis <i>Dactylorhiza majalis majalis</i>	FFwet tabel 2	Ja	Bermen, oevers, taluds	Gedragscode
Rietorchis <i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>	FFwet tabel 2	Ja	Bermen, oevers, taluds	Gedragscode
Bijenorchis <i>Ophrys apifera</i>	FFwet tabel 2	Mogelijk	Bermen, oevers, taluds	Gedragscode
Tongvaren <i>Asplenium scolopendrium</i>	FFwet tabel 2	Mogelijk	Verhardingen	Gedragscode
Steenbreekvaren <i>Asplenium trichomanes</i>	FFwet tabel 2	Mogelijk	Verhardingen	Gedragscode
Gele helmblom <i>Pseudofumaria lutea</i>	FFwet tabel 2	Mogelijk	Verhardingen	Gedragscode
Platte schijfhoren <i>Anisus vorticulus</i>	Habitatrichtlijn II&IV	Mogelijk	Watergangen	Ontheffing art. 75
Kleine modderkruiper <i>Cobitis taenia</i>	FFwet tabel 2	Ja	Watergangen	Gedragscode
Grote modderkruiper <i>Misgurnus fossilis</i>	FFwet tabel 3	Mogelijk	Watergangen	Ontheffing art. 75
Bittervoorn <i>Rhodeus amarus</i>	FFwet tabel 3	Ja	Watergangen	Ontheffing art. 75
Rivierdonderpad <i>Cottus perifretum</i>	FFwet tabel 2	Mogelijk	Watergangen	Gedragscode
Ooievaar <i>Ciconia ciconia</i>	Jaarrond artikel 11	Ja	Nestpaal, weide	Ontheffing art. 75
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	Jaarrond artikel 11	Mogelijk	Bos en bomenrijen	Ontheffing art. 75
Sperwer <i>Accipiter nisus</i>	Jaarrond artikel 11	Mogelijk	Bosjes	Ontheffing art. 75
Havik <i>Accipiter gentilis</i>	Jaarrond artikel 11	Mogelijk	Bosjes	Ontheffing art. 75
Boomvalk <i>Falco subbuteo</i>	Jaarrond artikel 11	Ja	Bos en bomenrijen	Ontheffing art. 75
Ransuil <i>Asio otus</i>	Jaarrond artikel 11	Ja	Bos en bomenrijen	Ontheffing art. 75
Kerkuil <i>Tyto alba</i>	Jaarrond artikel 11	Mogelijk	Schuren, weide	Ontheffing art. 75
Steenuil <i>Athene noctua</i>	Jaarrond artikel 11	Ja	Schuren, knotwilgen, weide	Ontheffing art. 75
Gierzwaluw <i>Apus apus</i>	Jaarrond artikel 11	Mogelijk	Gebouwen	Ontheffing art. 75
Huisemus <i>Passer domesticus</i>	Jaarrond artikel 11	Mogelijk	Gebouwen, erven	Ontheffing art. 75
Gewone dwergvleermuis <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	FFwet tabel 3	Ja	Gebouwen, bomen	Ontheffing art. 75
Ruige dwergvleermuis <i>Pipistrellus nathusii</i>	FFwet tabel 3	Ja	Gebouwen, bomen	Ontheffing art. 75
Laatvlieger <i>Eptesicus serotinus</i>	FFwet tabel 3	Mogelijk	Gebouwen, bomen	Ontheffing art. 75
Waterspitsmuis <i>Neomys fodiens</i>	FFwet tabel 3	Mogelijk	Watergangen en oevers	Ontheffing art. 75

Conclusies

Plangebied Abtswoude vormt een potentieel leefgebied voor zeker 25 wettelijk beschermde soorten vermeld in FFwet-tabel 2, FFwet-tabel 3 of de Habitatrichtlijn. Bepaalde activiteiten die een voorspelbaar risico vormen voor één of meerdere van deze soorten, mogen binnen dit gebied alleen plaatsvinden conform de richtlijnen in een goedgekeurde Gedragscode of wanneer men beschikt over een ontheffing (welke onder strikte voorwaarden door het Ministerie van EZ wordt verstrekt).

Aanbevelingen

Het vóórkomen van bepaalde beschermde plantensoorten en diersoorten in het bestemmingsplangebied Abtswoude staat een eventuele (gedeeltelijke) wijziging van bestemmingen niet in de weg. Van geen enkele (potentieel aanwezige) soort is de landelijke staat van instandhouding in het geding. Wel is in geval van concrete ruimtelijke plannen een aanvullende inventarisatie vereist. Deze inventarisatie moet aangeven:

- Actuele voorkomen, verspreiding en gebiedsgebruik van een soort op een projectlocatie.
- Welke mitigerende maatregelen nodig zijn voor een optimale bescherming en/of instandhouding.
- Voor welke potentieel schadelijke handeling het ministerie gevraagd wordt ontheffing te verlenen.

Ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot soorten in FFwet-tabel 3 kunnen doorgang vinden na opstellen van een activiteitenplan waarin duidelijk is aangegeven welke mitigerende (en zonodig compenserende) maatregelen men wil treffen met betrekking tot de omgang met deze soort.

Wanneer het gebiedsgebruik op zeer grote schaal wijzigt ten opzichte van de bestaande situatie, is de gunstige staat van instandhouding van enkele soorten mogelijk op regionale schaal in het geding. Vooral wanneer de bestaande agrarische bestemming van gebiedsdelen wijzigt kan dit het geval zijn voor de soorten Ransuil, Kerkuil en Steenuil, die voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van een min of meer kleinschalig weidelandschap. Alleen een structurele gebiedsdekkende inventarisatie en een uitgebreid mitigatieplan kunnen dan bijdragen aan het behoud van de soort en leiden tot verkrijgen van een ontheffing van FFwet artikel 75.

Bij een inventarisatie in het kader van het verkrijgen van een ontheffing van FFwet artikel 75 moet rekening gehouden worden met de seizoensactiviteit van de soort. Zo zijn orchideeën zijn alleen te vinden in mei-juni en vindt vleermuisonderzoek plaats van mei tot oktober conform de richtlijnen in het vleermuisprotocol om alle beschermde functionaliteiten op een locatie met betrekking tot de soort(en) aan te tonen dan wel uit te sluiten.

Het opstellen van een activiteitenplan kan, zeker in geval van een groot aantal soorten, circa vier weken in beslag nemen. De aansluitende behandeling van de ontheffingsaanvraag kan tot 16 weken in beslag nemen. Tot slot is ook de uitvoering van bepaalde mitigerende maatregelen aan tijd gebonden. Resumerend is het verstandig om eventueel benodigd vervolgonderzoek in geval van een ruimtelijke activiteit tijdig (minimaal een jaar van tevoren) in te plannen.

Ten slotte dient men altijd te handelen conform de Zorgplicht (FFwet artikel 2). Wanneer men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat werkzaamheden nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen hebben, dient men dit, mits redelijkerwijs mogelijk, te vermijden of deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet.

Geraadpleegde literatuur

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.

Bakker, G., C. Mostert, A. Van Meurs & M.A.J. Grutters. 2013. Inventarisatie vleermuizen Schiedam 2011-2012. Bureau Stadsnatuur & Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland. Rotterdam, Delft.

Bestemmingplan de Groene Long, Rothuizen van Doorn 't Hoofd, augustus 2007.

BGSV bureau voor STEDEBOUW in samenwerking met gemeente Schiedam. 2012. Schiedam in beweging. Gemeentelijke ontwikkelvisie sportparken en vrijvallende locaties. BGSV/gemeente Schiedam, Rotterdam/Schiedam.

Besluit van 10 september 2004, houdende wijzigingen van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijzigingen van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen, Staatsblad, Stb. 501, 19 oktober 2004

Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 5 november 2004, TRCJ/2004/5727, houdend vaststelling van Rode Lijsten flora en fauna

Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdend vaststelling van geactualiseerde Rode Lijsten flora en fauna.

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay & I. Wynhoff, De vlinderstichting. 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionidae). Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen. 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (Ravon) (redactie). 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Evaluatierapport Groenstructuurplan Schiedam, ONS Ingenieursbureau i.s.m. MOZAIK Tuin- en Landschapontwerpers, mei 2007.

Flora- en faunawet, Koninklijke Vermande BV – Lelystad, 1999.

Floron. 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora. Stichting Floron, Nijmegen.

Gemeente Schiedam. 2013. Schiedam in beweging fase 1, voortgang februari/maart 2013. Businesscase, Gemeente Schiedam.

Groenstructuurplan Schiedam, Dienst gemeentewerken Schiedam - Groenvoorziening & Natuur / Frisse wind - bNO, mei 1996 (vastgesteld door de gemeenteraad Schiedam d.d. 18 september 1995).

Hustings, F., C. Borggreve, C. van Turnhout & J. Thissen. 2004. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels volgens Nederlandse en IUCN-criteria. SOVON-onderzoeksrapport 2004/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Kruijf, J.C. de. 2010. Natuurmonitor Schiedam, Nulmeting 2010. Gemeente Schiedam.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Besluit Rode lijsten flora en fauna. Staatscourant 2009, 13201.

Moerland, W., A. de Baerdemaeker & M.A.J. Grutters. 2011. Flora- en faunawetonderzoek Sportpark A4 Schiedam. bSR-rapport 178. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.

Mostert, K. & J. Willemsen. 2008. Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008. Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

SOVON Vogelonderzoek Nederland. 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Swaay, C.A.M. van, D. Groenendijk & C.L. Plate. 2010. Vlinders en libellen geteld: jaarverslag 2009. Rapport VS2010.001. De Vlinderstichting, Wageningen.

Termaat, T. & V.J. Kalkman. 2011. Basisrapport Rode Lijst Libellen volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Rapport VS2011.015. De Vlinderstichting, Wageningen

Zoogdierverseniging VZZ. 2007. Basisrapport voor de Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria. VZZ rapport 2006.027. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem.

<http://www.zuid-holland.nl/PEHS>

<http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl>

<http://www.gierzwaluwbescherming.nl>

<http://www.ravon.nl>

<http://www.sovon.nl>

<http://www.waarneming.nl>

<http://www.vleermuis.net>

<http://www.vleermuizenindestad.nl>

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.
BSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage - wettelijk kader

Verbodsbepalingen

De van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren worden beschermd door de Flora- en faunawet die in 2002 van kracht geworden is. De soortbeschermingsbepalingen uit de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de FFwet geïmplementeerd. Deze bescherming dient ervoor te zorgen dat zeldzame en bedreigde soorten niet in aantallen afnemen of uit Nederland verdwijnen. De bescherming in de FFwet wordt geregeld middels een aantal verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 13):

- artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- artikel 9:* Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- artikel 10:* Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.
- artikel 11:* Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (zie onderstaande paragraaf) van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- artikel 12:* Het is verboden eieren van (beschermde) dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
- artikel 13:* Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Voortplantingsplaatsen en andere vaste rust- en verblijfplaatsen

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de FFwet worden bijvoorbeeld verblijven van vleermuizen of voortplantingswateren van de Rugstreppad *Bufo calamita* gerekend. Ook de functionele omgeving van een verblijf kan een beschermde status hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau.

Alle inheemse broedvogels en hun nesten mogen niet worden verstoord tijdens het broeden. Voor enkele vogelsoorten geldt dat de broedlocaties dermate belangrijk zijn voor de soort dat deze jaarrond zijn beschermd, dus ook buiten het broedseizoen zijn hier de verbodsbepalingen van artikel 11 van kracht. In 2009 is een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogels opgesteld (Ministerie van LNV 2009). Deze jaarronde bescherming krijgen bijvoorbeeld nesten van honkvaste koloniebroeders, nesten van anderszins zeer honkvaste soorten, soorten afhankelijk van bebouwing of vogels die ieder jaar gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om boomnesten die worden gebruikt door roofvogels en uilen waaronder Buizerd *Buteo buteo* en Ransuil *Asio otus*, en vogels die aan menselijke bebouwing zijn gebonden als Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus* en Kerkuil *Tyto alba*. Wanneer bij werkzaamheden de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd kan worden is geen ontheffing nodig. Wanneer dit niet mogelijk is dient ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregimes

Het soortbeschermingsdeel van de Europese Habitatrichtlijn is opgenomen in de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet is een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren opgenomen waarop de hier boven genoemde verbodsbepalingen van toepassing zijn. Later zijn deze soorten in drie beschermingsregimes ingedeeld. Deze driedeling is als volgt:

- Tabel 1. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (de zogenaamde lichte toets).
- Tabel 2. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EL&I goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)
- Tabel 3. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EL&I goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Flora- en faunawet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.

Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 en de soorten vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (onder meer alle Nederlandse vleermuissoorten) wordt getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Gunstige staat van instandhouding

Het criterium 'gunstige staat van instandhouding' is van toepassing wanneer soorten uit tabel 2 en 3 van de FFwet of Bijlage IV van de Habitatrichtlijn voorkomen, op locaties waar activiteiten gaan plaatsvinden die een wezenlijk negatief effect kunnen hebben op de aanwezige populaties van deze soorten. Deze 'gunstige staat van instandhouding van de soort' mag niet in het geding komen. Voorwaarden waaraan hiertoe voldaan

moeten worden staan in de Habitatrichtlijn benoemd. De 'staat van instandhouding' wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- Uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op langere termijn in stand te houden.

Mitigatie & Compensatie

Voor eventueel verlies van leefgebied van beschermde soorten op plaatsen waar ruimtelijke inrichting of ontwikkeling plaatsvindt, dient compensatie plaats te vinden, hetgeen kan inhouden dat er elders geschikt leefgebied wordt gecreëerd ten gunste van de soort. Daarnaast dienen mitigerende maatregelen te worden genomen waarmee de schade aan de aanwezige populatie tijdens werkzaamheden wordt beperkt.

Zorgplicht

In de FFwet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2), een algemeen geldende fatsoensnorm voor de omgang met flora en fauna. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen zo weinig mogelijk nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. Wanneer men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat werkzaamheden nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen hebben, dient men dit, mits redelijkerwijs mogelijk, te vermijden of deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien onvermijdelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat.

De genoemde drie items: mitigatie, compensatie en Zorgplicht, zijn algemene voorwaarden ter verkrijging van een eventuele ontheffing van de verbodsbepalingen in de FFwet.